

SZOMORU NAPOK.

Regény.

Írta JÓKAI MÓR.

(1831.)

MÁSODIK KÖTET.

Folytatás. *)

Olaj a tengerre.

Az egész utcát, a milyen széles volt, ellepte a sok kalap.

Nem lehetett egyebet látni, mint a kalapokat. Itt amott ugyan kaszák és vasvillák is álltak ki a tömegből, de az emberek legnagyobb része még fegyvertelen volt, nem számítva a gyarló botok sokaságát.

A forrongó tömeg között lehetett látni tisztos polgárokat is, kik bár egyenruha nélkül jöttek, de elhozták szuronyos puskáikat s azokkal különös bátorságára szolgáltak a többi népnek, mely hasonló esetekben azt képzeleti, hogy a szuronyos nationalgarde tökéletesen megfelel a katonaságnak.

„Megállj!” Hangzott a tolongó néptömeg elé.

Egy percze elhallgatott e szóra a zaj. Megállt a népség.

„Fegyvert tölts!”

A katonaság, mint egyetlen sokkezű gép, egyszerre bocsátá lábhoz fegyverét, hallatszott a vas puskaveszők koppanása a fegyverek csöveiben. Azután megint egy zördülés: minden fegyver kézben volt egyszerre.

A tolongók kezdtek egymásra nézni s az elöljöttek gondolkodtak a hátuljövökről, hogy milyen jó azoknak kiabálni.

A tábornok a lármázó tömeg elé lovagolt s kemény hangon kiálta rájuk:

„Mit akarnak önök? Mi bajok? Miért tolongnak az utcán?”

Az emberek egymást taszigálták előre; végre egy elkiáltá magát.

— Itt van Mátyás mester. Beszéljen Mátyás mester.

— Él, Mátyás mester.

A tömegből egyszerre egy bőrkötényes polgártárs emeltetett fején csákovával, kezében szuronyos puskával, ki a többiek vállain át a tábornokig szállított s ott letevődött.

Itt van Mátyás mester.

Ha kezei né árulnák is el, miknek bötykei lemoshatatlanul bevoak balzsamozva szurokkal, a bőrkötény mellett felede kmentő bizonyosságot tenne róla, hogy a kérdéses férú zon érdemes polgárok osztályához

*) Lásd „Pesti Népló” 1947. számát.

tartozik, a kik az emberiséget tyukszemekkel ellátják. Bajusza hetvenhét karikába volt sodorva szépen, s azon kívül minden mondásnál szokott egyet tartani a fejével, és a vállával, mintegy nagyobb bizonyossággal.

Mátyás mester hírhedt piaci szónok, toasztívó czéhgyűléseken, kitanult násznagy és elismert disznó-ölő, annál fogva szélesen ismeretes az egész városban.

Nem is fél ő sem a várostól, sem a vármegyétől, még a generálistól sem, a hogy azt most is megmutatja.

Oda áll bátran a tábornok elé, végig sodorintja kacskaringós bajszát s olyakat csap a puskával a földre, mintha az volna a szándéka, hogy mentül hamarabb letörje az agyát. Megköszörüli a torkát, s nem egészen rekedt, hanem éles hangon tesz hozzá illetén mondást.

— Nagyságos generalis ur. Mivel hogy ugy levén, és aképen származván, hogy a mi emberi massánk ebben a comitivában (értsd comitatus) rendkívüli módon elszaporodott; mindazonáltal a tekintetes impostoratus (értsd compossessoratus) arra a causara vetemedett, hogy ez így semmiképen sem jól vagyon, és abban igaza is vagyon, mert a czéhbeliek már nagyon nagy qualicitással vagynak, ellenben nincsen igaza, a szükséges legények számtalan kevesen levén; tehát. Elhatározatott éképen, hogy miután minden ember azt beszél; nincsen is különben, a mi igaz is. Nagy az ellenségnek az országba való impulsusra kívánatos óhajlása. Mindamellet, hogy ennek eleje vétessek, és confirmáltassék, a plenipotentiák mellett az határozatott, hogy a patikárosok készítsenek valami miasmát, a melynek decretuma által az emberek idvös korlátok között tartatódjanak. Immár pedig ez így levén, és ezt a nép megtudván, már is a szomszéd tractusokban és sequestrumokban lakozó secularis népség fellázadott és tudni akarja, hogy hogyan és miképen? Ezt én meg nem mondhatom, nem akarván magamat apprehendálni, de annyit bizonyosan mondhatok, hogy már egy vásárra járó legényemnek összehúzta a lábait a görcs; és én tudom, a mit tudok. Ha tehát a nagyságos generalis ur kívánja és helyesnek találja, hogy az emberek, az ország közhasználatára megcsinálják a revolucziót, ez iránt egész alázattal és tisztelettel megkéretik. És mi nem vagyunk bolond emberek.

Ez éles és különösen értelmes dictio alatt azonban a népség merészebb csoportjai egészen előre tolokodtak, s igen valószínű volt, hogy a magyarázatot néhány pillanat mulva kézzelfoghatóbb tények fogják megadni.

A tábornoknak pedig az általános emberiség és hazafiság érzelmein kívül még egy nagy oka volt, a zajos és véres jelenet elkerülésére.

Beteg neje tán épen a halál küszöbén van e perczen. Egy sorlövés, egy órai utcai harcz annak bizonyos halála lenne.

Ez aggasztó helyzetben az utca átelleni oldaláról egy lovas látszott közelitni, ki nagy bajjal birt keresztül törtetni a sűrű néptömegben, mely csak azért nyitott előtte

utát, mert a lovag egy iratot tartott kezében, szüntelen azt kiáltozva, hogy ez felszólítás a néphez, ő a vezérrel akar szólni.

— Ki itt ez érdemes honfiak vezére?

Vértesy rejtélyes lengyelet ismeré meg a lovagban, kiből gyanút kezdett vetni, azóta, hogy az elítelt nem akart emlékezni rá.

Az elítelt szavaiban még is összefüggésnek kell lenni. Egy óra előtt egészen örült beszédnek tartotta azokat.

— Hol a nép vezére? kiálta Kamienszka, izzadt lovával a nyílt térig vergődve.

Mátyás mester büszkén mutatott a bőrkötény alatt dobogó hő kebelre, hogy ő lesz az.

Kamienszka nagyszerű pathosszal nyújtá át az érdemes hazafinak Numa Pompilius felszólítását, melyben a székvárosi csizmadiák, zabok és pékek azon bizalommal tiszteltetnek meg, hogy a főhadiszállás számára bizonyos ezerekbe vágó csizmákat, nadrágokat, és megfelelő zsemlyéket süssenek, varrjanak és öntsenek és azokat haladéktalanul átküldjék.

— Mit cselekszik ön? kiálta rá a tábornok francia nyelven. Én az első mozzanásra szétvertem az embereket.

— Olajat töltök a tengerre: felelt az ifju lovag hasonlóul. Egy óra alatt haza fog menni minden ember.

Mátyás mester két kézre fogta az irást, puskáját az alatt térdei közé szoritva s elolvasta azt figyelmesen.

Szemlátomást képzelhető volt, hogy egyenesedett ki a bajusza ijedtében, a mint annak a végére jutott.

„Hat ezer pár csizma!”

Egy sovány, állig begombolt polgártárs nyujtogatta a nyakát szörnyen három közbenálló ember háta mögül: a szemeit előre meresztve; a távoli irás felé, az csikós mester volt, jellemére nézve becsületes szabó.

— Itt van, olvassa kend is: szólta Mátyás mester.

Az hosszú kezét kinyújtá három előtte álló emberen keresztül s egy csomó szabó hitsorsos fejét oda csöditve magához, felolvasá a proclamatiót fennhangon is.

„Három ezer nadrág!”

Az oroszlanpék nem hallotta, mit beszélnek, de füleit megütötte a kenyér és zsemlye.

A veszedelmes felhívás egy perc alatt megtette a körutat a sokaság közt, lassankint eltűnve a hátul álló csöcselékben.

És a hol egyszer megfordult, ott bámulatra méltó módon kezdtek hosszura nyulni az arcok; elcsendesülni a szájak: mozgás, zúgás lett a zajból. Mátyás mester, csikós mester, meg az oroszlanpék hült pofákkal kezdtek értekezni. A hátrább állók huzódottak a fal mellé, mint a kik nem akarnak idetartozni.

Végre Mátyás mester neki támasztotta a puskáját valaki hátának, maga levette a kalpagját, lesimitotta a bajuszát s odalépett nagy kételkedő ábrázattal a tábornok elé; elől hátul vakarva a nyakát.

— Megkövetem nagyságos tábornok ur. Mert talán

Ms 4/8
hangosan kopogtatott. An voltunk, fáztunk. Ezen helyzetet hosszabbra nyújtva, talán saját szemeink előtt is nevetségesek leendettünk. Mindenikünknek ha ugyan nem álomra, nyugalomra volt szükségünk, hogy tisztább fejjel láthassuk egymást az elválás előtt. Eltávoztunk tehát egymástól.

Csak tíz percig láttam ismét.

— Ha ön vissza nem jönne! mondtam.

— Lehetséges volna-e önt többé nem látnom? felelé ő.

A hercegné elutazott.

En haza mentem, egészen el voltam tompulva, s nem tudtam, mikép fogok megélni néhány napi távolléte alatt. Papirt vettem elő és irtam. E pillanatban még, bizonyos voltam benne, a hercegné nem volt túl Páris sorompóin.

Végre visszajött; itt van, néhány lépésre tőlem, szeret engem. Feledjük el a szomorú órákat, s folytassuk. (Folytatjuk.)

TUDOMÁNY, IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Arany János kisebb költeményeiről.

Béreczy Károly.

II. *)

Mondják, hogy a felhők gyakran ama terület idomait veszik magokra, melynek földéből páráként szálltak fel. E meteorologiai állítás igazságának kutatása nem ide tartozik s én csak hasonlatkép akarom azt a nagy költők szemlémének nyilvánulására alkalmazni. De itt a hasonlat még tovább terjed; a felszállt s felhővé idomult pára jótékony eső gyanánt hull vissza a földre, melytől alakját nyerte.

Arany költeményeinek subjectív tartalma része korának érzésvilágához képest idomult. E kornak a kétségbeeséssel küzdő reménye; borongó fájdalma, mely csak a hitben talál, ha talál, megnyugvást; multjának felragyogó emlékei, melyeknek fénye a láthatár sötét fellegein török meg; szóval: mind az, mi a kor anyagosságába nem merült szívek közkincese, e költemények szavaiban a n talál hű, oly hű kifejezést, minőt annak az ecset, véső és zené egyesült művészete adni nem volna képes. S épen ezért Arany subjectivitása nem egyéni, de solidaris, mely — mint a felhő a hegyek völgyek hullámzataitól — a kor eseményeinek folyamától nyerte idomát.

Összel van az idő, egy szomorú ősszel, melyen nem a természet haldoklása főoka a fájdalomnak. Képviselője ez csupán ama borongó hangulatnak, mely a nagy csapások utáni első eltompulásban unalomnak vallja magát s vontatva kezdi:

*) Az I. közlés P. Naplónk 346. számú tárczájában jelent meg.

Hűs borongó őszi nap;

Bélt hozzám az unalom;

Mint a madár, ki bús, ki rab,

Hallgat, komor, fázik dalom.

Ezen őszi nap leverő befolyásától olvasásban keresünk menedéket. Előttünk fekszik Homér, ki a nagy, dicső, verőfényes Görögország boldogságát zengi és Ossián, a kihunyó celtalaj harczeit, a ködös Caledóniának dalnoka. Az ősz ködével s hangulatunkkal ez utóbbi megegyezőbb s azért

Mit van tennem? olvasni tán...?

Maradj Homér fénydús egeddél,

Maradj te most! ... Jer Ossián

Ködös, homályos énekeddel.

Mert fájna most felhőtlen ég,

Mosolygó, sima tengerarcz,

Élénk verőfényes vidék —

Oh, fájna most nekem e rajz!

Igen, fájna; mint az anyának, ki gyermekét temette el, fáj másnak hasonló viruló gyermekét látni, fáj a sirban nyugvónak vidám életnapjaira eszmélni. De a vesztett boldogság emléke fájva is édes, tobzódunk benne s Homér rajzai önkénytelen találnak fel

Kék fátyl messze bércz fokán —

Arany hajó, mely futva szegdel

Bibor habot...

a szív egy dobbanására a költészet emlékképei enyésznek és felzeng az ellentétes refrain: Jer Ossián,

Ködös homályos énekeddel.

Homér és Ossián, a ragyogó és hunyó dicsőség rajzai folyvást helyért küzdenek lelkünkben. Az első az enfeledés perceiben visszatérhetetlenül merülnek fel s előttünk áll

Ott kéken a Zeüsz-lakta domb!

Itt zölden a nyájas sziget;

Fölötte lomb, alatta lomb,

Árnyas berek, zengő léget, —

Hullám-mosott gazdag virány, —

Fehér juhok s tulkok sereggel, —

Minő kép ez!

Minő kép ez! Fest-e Marko ehhez foghatót? Színeit megválasztandja, ecsete remekül fogja visszaadni a keleti nap árnyát, fényét, a kék ég alatti nyájas szigetnek a sima medren visszatükröző lombjait s a csoportozatokat, melyek művének életet adjanak, de ezen élet még sem lesz soha oly élénk, mint midőn a költő felgyújtotta képzetben zengeni halljuk a ligetet, hol

Fürt koronáz erdőt, bokort,

Vendégies hívó jelül;

Hösek családja, vig csoport

Áldoz, toroz máglyák körül;

Lantszóra lejt ifju leány;

Kettős pohár mézizű nedvvel

Vigan forog

Ily fényes kép, dus színezetével s a szabad hellenek élő, dalló, lejtő csoportjaival, festi magát a borus őszi láthatárra, csak azért, hogy ellentétével annál élesebben emelje ki a hangulatot, melyhez Ossián ködös homályos éneke rokon.

Végre bármily nehezen esik is elszakadni a valót pillanatra feledtető emlékektől, meg kell nyugodni a nyomasztó eszmében, hogy

Oda van a szép nyár oda!

A természet lassan kihál,

Nincs többé nagyszerű csoda,

Többé se' napfény, sem vihar;

és tovább, a fásult kebelnek már minden

Egyhangúság, egyformaság;

A nappal egy világos éj;

Nem kék az ég, nem zöld az ág,

Menny, föld határán semmi kéj;

Csak sir az égbolt ezután

Örök unalmu lanyha cseppel,

Mig szétolvad.

Ez a hives, borongó, őszi nap, hű képviselője a hangulatnak, melyben jól esik olvasni Ossiánt, kit, mint a hunyó dicsőség lantosát felhívunk, mulattasson a rokonérzület gyászos képeivel, mint a főnebb hasonlatul felhozott anyát mulattatná egy más anyá elbeszélése, ki egykor szintén haldokló gyermeke ágyánál virasztott. A mi most érdekel, az

Borongó ég, kihalt tusa,

Emlékhalom a harcz fián,

Ki az utolsó közt esett el,

Remény nélkül.

E képek a pusztulásnak indult Caledonia, a kivésző celtalaj síri képei s ép oly ridegek, kopárok és fagyasztók, mint a mily melegítő volt Graecia verőfénye,

Felhőid és zugó szeled,

A zizegő haraszt, mohar,

Magános tölgy a domb felett,

Bolyongó tűz, hullámmoraj —

— — — — —

Enyésző nép, ki méla kedvvel

Múltján borong.

ez az, mit lelkünk most kíván. — Az utolsó v. szakban a hunyó dicsőség lantosának sötétes éjjelen

A hős apákhoz költözött

Daliák lelke megjelen,

Alánéz bus felhők között

és kérdi tőle: „A holtakat miért vered,

hiszen lantod hangjait a szél kapja el,

kelve, hiszen — s ez a vég jajfelkiáltás mely az előzményekben borongó fájdalmat gyűjtö

Nincs...

Nép, kit te felgyujts énekeddel!

Itt a hír hirtelen megszakad s csapongó utórezgése ama tétova kérdést kelti, csak Ossiánnak mondja-e ezt a hős apákhoz költözött daliák lelke?

E remek, maga nemében páratlan költemény olyan mint a classikai zene, melynek, mennél gyakrabban halljuk, annál több szépségeit fedezzük fel. A honfi bú soha mélyebben, gyöngédebben s egyszersmind művésziebben nem nyilatkozott. A költő subjectivitása, mely pedig a hasonneműeknél többnyire nagyon is előtérben szokott állani — itt egészen elvesz ama közös hangulatban, melyet az emlékek a valóval Homér fénydús egének Caledonia kódéval küzdő s megragadó plasticával adott ellentétes képei ébresztenek.

Hasonló tárgyúak és becsüek a „Letésem a lantot“ „A dalnok búja“ s több más. Az elsőben a költő lelke ifjuságát siratja s az elkeseredés egy pillanatában leteszi lantját. A multnak elodázhatlan emléke kísérti őt, midőn nem magánosan dalolt, hanem baráti szem művészi gondolat függő ujjaival, — kivel — ugymond

Zengettük a jövő reményit,
Elsirtuk a mult panaszát,
Diesőség fényével öveztüek
Körül a nemzetet, hazát:

és kivel

— Játni véltük sirjainkon

A visszafénylő hirt nevet:

Hazát és népet álmodánk, mely

Örökre él s megemleget.

Hittük: ha illet a babér,

Lesz a ki osszon... Mind hiába!

Most azonban, árva éneke talán csak az elhunyt dalok lelke

Hímzett virágos szemfedél...

Szó, mely kiált a pusztaságba

nincs, kit a dal érdekeljen, leteszi a nehéz lantot, mert

Ha a fa élte megszakad,

Egy perczig éli tul virága.

S felsír a refrain, tolmácsaként mindnyájunk érzelmének, kik tapasztalásban korán levénk öregekké

Oda vagy, érzem, oda vagy

Oh lelkem ifjusága!

BÉRCZI KÁROLY.

Néhány alkalmi szó

az „Özvegy es proletár“ s „Rászedtek a komédiások“ című darabok körül.

(Először adattak a nemzeti színházban jul. 27-kén.)

Nem jól fejeztük ki magunkat, midőn Beöthy László és Szerdahelyi Kálmán urak fenczimzett darabjairól tett

Keltyváltoztatás.

OS FERENCZ

k és gépgyára Pesten

fogva a Terézia városban, gyárutcza, át házában van.

elmeztetés.

MAGYAR NEPLAP

3-3

zen legmeddőbb előfizetési évnegyed-hez mért remé-
föülmulván, most, miután lapunkat joggal a **legelterje-**

lok sorába állíthatjuk: tisztelettel figyelmeztetjük a t. cz.
Falu dobosa“ hajlandó **minél több hirdetni valót or-**

i. Dicséretére 3 körülményt bátorodunk felemlíteni,
kint kétszer perditvén meg dobját, a ki úgy kívánja, egy

harsány torokkal kikiáltva hirdetménye; míg a hetilapok-
örténhetik; másik az, hogy lapunkkal **minden hirdet-**

orog kézen, míg a napi lapokba igtatott mai hirdetményt
api olvasó; harmadik az, hogy a „**MAGYAR NEPLAP**“

yon jutányosan közli a hirdetményeket szolgálatkész do-
sábos petit sort **csak 4 pkrért.**)

közönség figyelmét az említett hirdetési előnyökre felhívjuk,
y

jött **példányokkal csak rövid ideig szolgálhatunk.**
oknap politikai, ismeretterjesztő és szépirodalmi **képes ujság**

úgy mint postán: 6 frt félévre, 3 frt negyedévre, 1 frt
és a hirdetmények ily czim alatt beküldenbők. A „Magyar
Pesten, váczai-utca 2-ik sz. földszint.

A „MAGYAR NEPLAP“ irodája.

2-3

guttársulat.

mény.

- 33,
- 233, 288, 325, 351,
- 32, 386, 388, 408,
- 36, 439, 440, 441,
- 7, 474, 479, 482,
- 1, 506, 513, 521,
- 2, 603, 605, 606,
- egíglenes részvény-

jegyekre járandó részleteiket többszörös
felszólítások után is még ez ideig sem
fizették be, alulirt igazgatóság kényte-
len a mennyiben az érdeklert részvényes
urak folyó év september 1-ig kötelezett-
ségüknek meg nem feleluének, ezen vég-
záridó eltelte után a teljesen be nem fi-
zetett részvényjegyeket l. f. helyen jóvá
hagyott társulati alapszabály 3 §. értel-
mében lejártaknak és a társulat tulajdo-
nának nyilvánítani.

Budapest, jul. 12-kén 1856.

A budapesti alaguttársulat
igazgatósága.

-dik sz. 1856.